Valtioneuvoston kanslia NEUVOSTORAPORTTI VNEUS2022-00509

VNEUS Siivola Heli(VNK) 03.06.2022

Asia
Yleisten asioiden neuvosto 23.5.2022

Kokous
Yleisten asioiden neuvosto 23.05.2022

Yleisten asioiden neuvosto käsitteli ylimääräisen Eurooppa-neuvoston (30.-31.5.) päätelmäluonnosta, jonka aiheita ovat Ukraina, puolustus, energia ja ruokaturvallisuus. Akuutti makrotaloudellinen apu Ukrainalle sai laajaa tukea. Pidemmän aikavälin jälleenrakennustoimien nähtiin edellyttävän lisäkeskusteluja. Tarvetta hyväksyä kuudes pakotepaketti korostettiin. Ruokaturvakysymyksen nostamista esille päätelmissä kiiteltiin.

Neuvosto otti tiedoksi kesäkuun Eurooppa-neuvoston (23.-24.6.) asialistan, jonka aiheita ovat Ukraina, laajempi Eurooppa, taloustilanne ja Euroopan tulevaisuuskonferenssi. Keskustelua toukokuun aiheista jatketaan tarpeen mukaan. Eurooppa-neuvoston yhteydessä järjestetään eurohuippukokous sekä Länsi-Balkan-huippukokous.

Lounaalla keskusteltiin Euroopan tulevaisuuskonferenssin jatkotyöstä neuvostossa. Kansalaisten suositusten huolellista analysointia pidettiin tärkeänä. Neuvoston pääsihteeristö laatii suosituksista yhteenvedon, jonka pohjalta neuvosto palaa asiaan kesäkuussa (21.6.).

Neuvostossa käytiin SEU 7 (1) artiklan mukainen Unkaria koskeva kuuleminen. Puheenvuoroja ja kysymyksiä esitti 17 jäsenvaltiota. Kuulemisessa nousivat esiin mm. EU-oikeuden etusija, oikeuslaitoksen riippumattomuus, sananvapaus, median vapaus ja moniarvoisuus, korruption torjunta sekä vähemmistöjen (erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt) ja turvapaikanhakijoiden oikeudet. Sisällöllisiä johtopäätöksiä ei tehty. Neuvosto jatkaa asian käsittelyä.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

Ranskan eurooppaministeri Clément Beaunen ollessa estynyt kokouksen puheenjohtajana toimi neuvoston tulevan puheenjohtajavaltion Tšekin eurooppaministeri Mikuláš Bek.

A-kohtien hyväksyminen

Hyväksyttiin asialistan 9185/22 mukaisesti.

30. ja 31. toukokuuta 2022 pidettävän Eurooppa-neuvoston ylimääräisen kokouksen valmistelu: päätelmät

Neuvosto käsitteli ylimääräisen Eurooppa-neuvoston (30.-31.5.) päätelmäluonnosta, jonka aiheita ovat Ukraina, puolustus, energia ja ruokaturvallisuus.

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) viittasi 18.5. antamiinsa esityksiin (tiedonanto hätäavusta ja jälleenrakennustuesta Ukrainalle, tiedonanto puolustuksen investointivajeista ja REPowerEU-suunnitelma). Kiireellisin kysymys koskee makrotaloudellista apua Ukrainalle (enintään 9 miljardia euroa). Eurooppa-neuvosto antaa toivottavasti komissiolle tehtäväksi myös valmistella ehdotuksia Ukrainan pitkän aikavälin jälleenrakennuksen tukemisesta. Puolustuksen alalla olisi olennaista koordinoida jäsenvaltioiden kasvaneiden puolustusmenojen käyttöä ja erityisesti varmuusvarastojen, joista Ukrainaa on tuettu, täydentämistä. Komission repowerEU-suunnitelma on kattava paketti, jonka tavoitteena on vauhdittaa irtautumista Venäjän fossiilisista polttoaineista.

Käydyssä keskustelussa jäsenvaltiot tukivat laajalti akuuttia makrotaloudellista tukea Ukrainalle. Aiheesta toivottiin lisätietoja. Pidemmän aikavälin jälleenrakennustoimien nähtiin kaipaavan lisäkeskustelua ja -valmistelua. Esille nostettiin Ukrainan eurooppalainen perspektiivi. Rakenteelliset uudistukset nähtiin tärkeänä osana jälleenrakennusprosessia. Yhteistyötä muiden kansainvälisten kumppaneiden kanssa korostettiin. Keskustelua herätti myös ajatus Venäjältä jäädytettyjen varojen käytöstä jälleenrakennuksen tukemiseen. Kuudennen pakotepaketin pikaista hyväksymistä toivottiin. Ruokaturvakysymyksen nostamista omaksi osiokseen päätelmiin kiiteltiin. Esille nostettiin myös rahoitus koskien pakolaisten vastaanottoa sekä sotarikollisia koskevat prosessit.

Tarvetta tehostaa ja tiivistää EU:n puolustusyhteistyötä korostettiin. Samalla muistutettiin kansallisesta liikkumavarasta puolustushankinnoissa. Esille nostettiin myös muun muassa EU–Nato-yhteistyö ja transatlanttinen yhteistyö. Osa piti puolustusta koskevaa päätelmäluonnosta liian yksityiskohtaisena.

Riippuvuuden vähentämistä venäläisestä fossiilienergiasta pidettiin tärkeänä. Jäsenvaltiot toivat esille alustavia huomioitaan komission repowerEU-suunnitelmasta. Esille nostettiin muun muassa uusiutuvien ja muiden vähäpäästöisten energialähteiden merkitys, vihreän siirtymän ja FF55-paketin edistäminen, elpymis-, koheesio- ja maatalousrahojen käyttö osana energiatoimia, sähkömarkkinoiden toimivuus sekä jäsenvaltioiden erilaiset lähtökohdat ja haasteet.

Suomi korosti, että yhteisen vastauksen Venäjän aggressioon tulee jatkossakin olla vahva ja yhtenäinen. Painetta Venäjää kohtaan on lisättävä johdonmukaisesti, mukaan lukien kuudennen pakotepaketin hyväksyntä. On tärkeää, että EU tukee Ukrainaa vahvasti niin sen välittömissä tarpeissa kuin aikanaan jälleenrakentamisessa. Venäjän hyökkäyksen aiheuttamat ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutokset korostavat tarvetta vahvistaa EU:n puolustusyhteistyötä. Keskustelemalla puolustusinvestoinneista ja suorituskykypanostuksista EU-tasolla voidaan varmistaa eurooppalainen lähestymistapa puolustuksen vahvistamiseen. Vahvempi ja kyvykkäämpi EU täydentää Natoa ja transatlanttista turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä. EU:n on katkaistava riippuvuus fossiilisten polttoaineiden tuonnista Venäjältä. On investoitava uusiutuviin ja muihin puhtaisiin energialähteisiin ja monipuolistettava hankintalähteitä. Energiariippumattomuuden ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan kaikkia puhtaita energiateknologioita, mukaan lukien kestävä bioenergia kuten metsäbiomassa. Kunnianhimoista työtä FF55-paketin edistämiseksi on jatkettava. Fossiilisista polttoaineista luopuminen suojaa myös hintashokeilta pidemmällä aikavälillä.

Eurooppa-neuvoston 23. ja 24. kesäkuuta 2022 pidettävän kokouksen valmistelu: selityksin varustettu esityslistaehdotus

Puheenjohtaja esitteli kesäkuun Eurooppa-neuvoston (23.-24.6.) asialistan, jonka aiheita ovat Ukraina, laajempi Eurooppa, Euroopan tulevaisuuskonferenssi sekä taloudelliset haasteet. Keskustelua toukokuun aiheista jatketaan tarpeen mukaan. Eurooppa-neuvoston yhteydessä järjestetään eurohuippukokous ja Länsi-Balkan-huippukokous.

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) totesi pöydällä olevan paljon kiireellisiä asioita. Ukrainasta käytävän keskustelun fokus tarkentunee lähempänä kokousta. Komissio pyrkii esittämään arvionsa Ukrainan, Moldovan ja Georgian jäsenyyshakemuksista kesäkuun puolivälissä. Länsi-Balkan-

huippukokous on hyvin ajankohtainen. Venäjän hyökkäyssodalla on vaikutuksia myös eurooppalaiseen ohjausjaksoon. Komissio yrittää auttaa jäsenvaltioita vastaamaan haasteisiin maakohtaisten suositusten kautta. Komissio esittelee kesäkuun puolivälissä myös tiedonannon Euroopan tulevaisuuskonferenssin jatkotyöstä.

Käydyssä keskustelussa nostettiin esille erityisesti EU:n laajentumiseen liittyviä kysymyksiä. Länsi-Balkan-huippukokouksen järjestämistä pidettiin tärkeänä ja ajankohtaisena.

Puheenjohtaja totesi neuvoston ottaneen asialistan tiedoksi.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi

Lounaalla keskusteltiin Eurooppa-päivänä 9.5.2022 päättyneen EU:n tulevaisuuskonferenssin jatkotyöstä neuvostossa. Puheenjohtaja kertoi, että neuvoston pääsihteeristö laatii lähiviikkoina konferenssin ehdotuksista analyysin, jonka pohjalta neuvosto palaa aiheeseen kesäkuussa (21.6.). Syksyllä on tarkoitus järjestää seurantatilaisuus kansalaisille.

Komissio (varapuheenjohtaja Šuica) kertoi antavansa kesäkuun puolivälissä tiedonannon kansalaisten suosituksiin vastaamisesta. Monia suosituksista edistetään jo olemassa olevien aloitteiden puitteissa (esim. FF55-paketti sekä minimipalkkaa ja eurooppalaista terveysdata-avaruutta koskevat aloitteet). Komission puheenjohtaja on luvannut ilmoittaa ensimmäisiä uusia aloitteita kansalaisten suositusten pohjalta syyskuun 2022 Unionin tila -puheessaan. Kansalaispaneeleja voitaisiin hyödyntää jatkossakin.

Keskustelussa korostettiin konferenssin merkitystä uudenlaisena, laaja-alaisena demokraattisena keskusteluna EU:n tulevaisuudesta sekä EU-tasolla että jäsenvaltioissa. Puheenjohtajan esittämää etenemistapaa neuvostossa tuettiin. Kansalaisten suositusten perusteellista analysointia pidettiin tärkeänä. Yleisten asioiden neuvostolla tulisi olla horisontaalinen rooli jatkotyössä. Temaattista keskustelua voitaisiin ehkä käydä myös sektorineuvostoissa. Palautetilaisuutta kansalaisille pidettiin tärkeänä. Syksyllä ei voida vielä esitellä jatkotyön tuloksia, mutta voidaan kertoa työn etenemisestä. Huomiota tulisi kiinnittää myös viestintään.

Moni korosti, että valtaosa kansalaisten suosituksista olisi, jos näin päätetään, toteutettavissa nykyisten perussopimusten puitteissa. Tärkeintä on varmistaa huolellinen jatkotyö kansalaisten ajatuksiin vastaamiseksi. Ensisijaisesti tulisi keskittyä tulosten tuottamiseen asioissa, joilla on vaikutusta kansalaisten jokapäiväiseen elämään. Osa totesi, että samalla tulisi jättää auki mahdollisuus harkita perussopimusmuutoksia, jos ne osoittautuisivat myöhemmin tarpeellisiksi.

Esille tuotiin, että myös joitakin esille nostettuja institutionaalisia uudistuksia voitaisiin toteuttaa jo nykyisten perussopimusten puitteissa. Esimerkiksi määräenemmistöpäätösten lisääminen neuvostossa olisi jo mahdollista, jos niin haluttaisiin. Samalla korostettiin EU:n yhtenäisyyden merkitystä. Tulisi välttää ajautumista loputtomiin institutionaalisiin keskusteluihin, jotka veisivät huomiota vastaamiselta akuutteihin, kansalaisten painottamiin kysymyksiin.

Esille nostettiin, että huomiota tulisi kiinnittää myös konferenssin toteutuksesta saatuihin opetuksiin ja hyviin käytäntöihin, jotta kansalaisia voitaisiin jatkossa kuulla entistä paremmin. Jotkut muistuttivat, että vaikka keskusteluihin osallistui laaja joukko kansalaisia niin EU-tasolla kuin jäsenvaltioissa, konferenssin loppuraportti ei edusta kaikkien EU-kansalaisten näkemyksiä.

Suomi totesi olevansa ehdottomasti niiden jäsenvaltioiden joukossa, jotka haluavat vahvemman, tehokkaamman, avoimemman ja kriisinkestävämmän Euroopan unionin. Emme kuitenkaan katso, että perussopimusten avaaminen olisi ajankohtainen tie näiden päämäärien saavuttamiseksi. Se olisi pitkä, raskas ja epävarma prosessi, johon ei tule lähteä liian kevyin perustein. Nykyisten perussopimusten puitteissa voidaan tehdä paljon kansalaisten suosituksiin vastaamiseksi. Määräenemmistöpäätösten lisääminen neuvostossa olisi myös jo mahdollista, ja Suomi on tukenut tätä yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Viime vuodet ja kuukaudet – koronakriisi ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan – ovat osoittaneet, että kun jäsenvaltioilla on yhteinen poliittinen tahtotila, EU pystyy toimimaan nopeasti, yhtenäisesti ja vahvasti. Tällä samalla päättäväisyydellä ja yhtenäisyydellä tulee toimia

jatkossakin. Suomi tuki puheenjohtajan esittämää etenemistapaa neuvostossa. Odotamme neuvoston pääsihteeristön ja komission analyyseja kansalaisten suosituksista.

Neuvoston tuleva puheenjohtajavaltio Tšekki totesi olevansa valmis viemään jatkotyötä eteenpäin omalla puheenjohtajakaudellaan.

Unionin arvot Unkarissa: SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen perusteltu ehdotus

Puheenjohtaja kävi lyhyesti läpi asian taustaa sekä kuulemisessa noudatettavat modaliteetit ja totesi kuulemisen kattavan koko Euroopan parlamentin perustellun ehdotuksen alan.

Unkari kertoi oman näkemyksensä tilanteesta.

Komissio (varapuheenjohtaja Jourova ja komissaari Reynders) totesi, ettei sillä valitettavasti ole juurikaan positiivista kerrottavaa Unkarin tilanteesta. Komissio on tuonut monessa yhteydessä esille huoliaan koskien muun muassa sananvapautta, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia, oikeuslaitoksen riippumattomuutta, poikkeustilalakeja ja Pegasus-vakoiluohjelman käyttöä. Komissio viittasi Etyjin vaalitarkkailijoiden alustaviin arvioihin Unkarin kevään 2022 parlamenttivaaleista. Komissio korosti olevansa valmis dialogiin Unkarin kanssa niin poliittisella kuin teknisellläkin tasolla olemassa olevien huolien ratkaisemiseksi.

Puheenvuoroja ja kysymyksiä esitti 17 jäsenvaltiota. Ne koskivat muun muassa EU-oikeuden etusijaa, oikeuslaitoksen riippumattomuutta, sananvapautta, median vapautta ja moniarvoisuutta, disinformaation torjuntaa, korruption vastaisia toimia, vähemmistöjen (erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt) ja turvapaikanhakijoiden oikeuksia, naisiin kohdistuvan väkivallan torjumista, korkeakoululainsäädäntöä, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksia, poikkeustilalakeja sekä Etyjin vaalitarkkailijoiden arvioita kevään parlamenttivaaleista.

Suomi piti keskustelun jatkamista Euroopan parlamentin perustellussa ehdotuksessa esille nostetuista huolista tärkeänä. Kuulemiset auttavat arvioimaan tilannetta strukturoidulla ja tasapainoisella tavalla. Suomi toi esille huolta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksista ja esitti median vapauteen ja moniarvoisuuteen liittyvän kysymyksen.

Unkari vastasi jäsenvaltioiden kysymyksiin.

Puheenjohtaja totesi neuvoston kuulleen Unkaria SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn puitteissa. Neuvosto jatkaa asian käsittelyä.

Muut asiat

Ei muita asioita.

Suomen edustajat
Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
9185/22

Liitteet

Viite

Asiasanat	EU:n tulevaisuus, Eurooppa-neuvosto, Oikeusvaltioperiaate, YAN Yleisten asioiden neuvosto, Unkari
Hoitaa	**OM, SM, UM, VNK**
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, PLM, SP, STM, TEM, TULLI, VM, VTV, YM